

aby jí projevil svou lásku, zatímco Jana babičku navštívila proto, aby se stala její dědičkou. Můžeme si to shrnout v následující tabulce.

	JEDNÁNÍ	DŮSLEDEK	PROXIMÁTNÍ INTENCE	REMOTNÍ INTENCE
Petr	návštěva babičky	potěšená babička	navštívit babičku	projevit lásku
Jana	návštěva babičky	potěšená babička	navštívit babičku	získat dědictví

Opět si zde můžeme ilustrovat roli příslušných intencí. Proximátní intence bezprostředně určuje typ jednání, které Petr s Janou vykonali (navštívili babičku v nemocnici). Remotní intence vyjadřuje motiv, důvod, proč Petr s Janou babičku navštívili. Z druhé kapitoly víme, že Tomáš Akvinský považoval remotní intenci v jistém smyslu za formálnější než proximátní intenci, neboť vtiskává další charakter proximátní intencí již určenému aktu. Nejinak je tomu také v tomto případě: Petr navštívil babičku, ale to není všechno – navštívil ji proto, aby jí projevil lásku. Tento fakt nevypovídá pouze o Petrově charakteru, ale o jednání samotném. Petr je dobrý člověk, ale také jeho jednání je projevem lásky; Petr navštívil babičku (jednání určené proximátní intencí), ale samotná návštěva byla projevem lásky a respektu (formální dourčení Petrova jednání). Také Jana navštívila babičku, její návštěva však byla vedena zcela jiným motivem, díky němuž můžeme tuto návštěvu charakterizovat nikoli jako projev lásky, ale jako podvod, pokus o manipulaci. Remotní intence tedy nevypovídá pouze o Janině charakteru, ale také o charakteru samotného jednání.

Rachels tvrdí, že Petr a Jana udělali totéž. Říká vlastně toto: nechť T je nějaký typ jednání (návštěva babičky v nemocnici). Petr navštívil a potěšil babičku v nemocnici (φ_1), Jana navštívila a potěšila babičku v nemocnici (φ_2). Platí instrumentální koncepce lidského jednání, takže nás zajímá pouze to, co Petr a Jana udělali, jaké změny ve světě jejich jednání způsobilo. Z toho plyne,

že φ_1 a φ_2 jsou instancemi téhož typu jednání T , čili φ_1 a φ_2 jsou typově identická jednání ($\varphi_1 =_T \varphi_2$). Pokud však platí ($\varphi_1 =_T \varphi_2$), nesmí existovat žádná deskripce D_i taková, že by D_i byla pravdivá o φ_1 a nebyla současně pravdivá o φ_2 (a naopak). Jestliže však nepřijmeme Rachelsovu neadekvátní a argumentačně nedosta- tečně podloženou koncepci lidského jednání, snadno najdeme minimálně dvě deskripce D_1 a D_2 , z nichž první je pravdivým popisem Petrova jednání, ale není pravdivým popisem Janina jednání, a druhá je pravdivým popisem Janina jednání, ale není pravdivým popisem Petrova jednání. D_1 může být „je projevem lásky a respektu“, D_2 může být „je snahou o manipulaci“. První deskripce je pravdivá o Petrově jednání, ale není pravdivým po- pisem Janina jednání, zatímco druhá deskripce neplatí o Petrově jednání, je však korektním popisem jednání Janina. Z toho bez- prostředně plyne, že ač může být Petrovo a Janino jednání typově identické ve své fyzické realizaci a důsledcích (*in genere naturae*), není typově identické jakožto lidské jednání (*in genere moris*).

Ve své práci *Je ukončení život udržující léčby eutanazií?*¹⁸² jsem navrhl nazývat proximátní intenci **intencí charakterizující** (ne- boli **ch-intencí**) a remotní intenci **intencí finální** (neboli **f-in- tencí**). Příklad s Petrem, Janou a jejich návštěvou babičky v ne- mocnici také ukazuje, proč jsou intence při morálním hodnocení lidského jednání důležité a jakou v něm hrají roli. Podívejme se na následující tabulku.

	JEDNÁNÍ	DŮSLEDEK	CH-INTENCE	F-INTENCE
Petr	návštěva babičky	potěšená babička	indiferentní	dobrá
Jana	návštěva babičky	potěšená babička	indiferentní	špatná

182 ČERNÝ, D. Je ukončení život udržující léčby eutanazií? Op. cit.

Petrovo jednání budeme hodnotit jako dobré či správné, protože objekt jednání (objekt ch-intence) je morálně indiferentní a f-intence je dobrá (Petrova návštěva babičky byla projevem lásky a respektu), zatímco Janino jednání budeme hodnotit jako špatné či nesprávné, neboť objekt jednání (objekt ch-intence) je sice morálně indiferentní, ale f-intence je špatná (Janina návštěva babičky byla pokusem o manipulaci). Utilitaristé, především utilitaristé činů, s touto analýzou souhlasit nebudou, cílem mé práce však není vyvrácení utilitarismu, ale vyjasnění podmínek a kontextu, v nichž lze aplikovat princip dvojího účinku.

V závěru historických kapitol věnovaných vývoji principu dvojího účinku (či přesněji principů dvojího účinku) jsem konstatoval, že jednotlivé verze tohoto morálního pravidla hrají roli v určitém kontextu, v určitém typu etického uvažování. Příklad s Petrem a Janou ukazuje, jaká je minimální podmínka aplikovatelnosti principu dvojího účinku: musí se jednat o to, čemu J. L. A. Garcia říká *intention-sensitive ethics*, tedy o etiku, která si uvědomuje důležitost role ch- a f-intencí v charakterizaci samotného jednání.¹⁸³

6.5 BRATMAN A TŘI ROLE INTENCÍ

Tomáš Akvinský chápal intence a jejich roli v kontextu svého pojednání o strukturních momentech lidského jednání (*actus humanus*), přesněji řečeno vnitřního aktu. Lidský rozum (*intellectus*) si prospektivně uvědomuje možnost nějakého jednání či naplnění cíle (jímž bude, dejme tomu, koupě zmrzliny). Zmrzlina je prezentována jako něco, co má určitý apel: představa zmrzliny

183 Srov. GARCIA, J. L. A. *Intentions in Medical Ethics*. ODERBERG, D. S. – LAING, J. A. *Human Lives: Critical Essays on Consequentialist Bioethics*. 1. publ. Basingstoke: Macmillan, 1997, s. 161–181. Děkuji prof. Garciovi za zaslání jeho příspěvku.

nás přitahuje (uvažujeme ji *sub ratione boni*, jako možný důvod jednání; výsledkem je prosté chtění – *velleitas*). Zde se vše může zastavit, ale pokud vnitřní souznění rozumu a vůle pokračuje, stává se zmrzlina objektem proximální intence (*finis operis*) a hledají se prostřednictvím *consilium* a *consensus* prostředky, které jsou nakonec zvoleny (*electio*). Konečným výsledkem tohoto vnitřního aktu je vnější akt (*imperium* vyúsťuje v *usus*) a vychutnání zmrzliny. Intence je tedy aktem vůle, kterým se cílem stává objekt představený rozumem jako žádoucí (*sub ratione boni*). *Electio* a *intentio* nejsou dva různé akty vůle, ale jeden akt vůle, v němž je možné analyticky – na základě různých objektů – rozlišit dva důležité strukturní momenty. *Intentio* se vztahuje k cíli a implicitně zahrnuje poukaz na prostředky, *electio* se vztahuje k prostředkům a implicitně obsahuje poukaz k cíli. Proximální a remotní intence v podstatě vytvářejí určitý plán jednání, v jehož rámci se konečného cíle dosahuje prostřednictvím různých prostředků, přičemž pojem prostředku je relativní: určité prostředky mohou být prostředky k cíli jednání, jednání může být prostředkem ke konečnému cíli a prostředky jednání jsou tak díky tranzitivitě prostředky ke konečnému cíli, cíli jednajícího (*finis operantis*). Řekněme, že Petr chce uspokojit svoji chuť na sladké (*finis operantis*). Mohl by si dát zmrzlinu, čokoládu nebo šlehačkový dort. Rozhodne se pro zmrzlinu, jež se stane prostředkem k uspokojení jeho chuti a cílem jednání (*finis operis*). Aby Petr mohl splnit cíl svého jednání, musí se rozhodnout, zda si zmrzlinu zajde koupit, udělá si ji doma, nebo nechá dovézt dovážkovou službou. Rozhodne se zajít si zmrzlinu koupit. Musí se obléknout, vzít si peníze, vyjít z bytu, dojít do nejbližší cukrárny, objednat si zmrzlinu, zaplatit za ni a potom ji sníst. Všechny tyto prostředky jsou součástí plánu (uspokojení chuti na sladké), který Petr prostřednictvím různých aktů naplňuje; jednotlivé intence (vzít klíče, odejít z domu, zaplatit za zmrzlinu atd.) jsou ve struktuře toho plánu podřazené cíli jednání a v konečném důsledku cíli jednajícího.

V moderní době podobnou roli intencí obhazuje americký filozof Michael R. Bratman. Bratman svoji vlivnou teorii intencí